Nr. 23.

Warszawa

$\frac{28 \text{ maja}}{9 \text{ czerwca}}$ 1866 r.

Wychodzi w każdą sobotę.

Redakcja przy ulicy Nowy-Świat 14.

MERKURY

dodatek tygodniowy do Ekonomisty.

TYDZIEŃ FINANSOWY.

Po niejakiém przechyleniu się na stronę pokoju, raptem wieść o niedojściu konferencji przebiegła wszystkie giełdy i sprawiła gwałtowny upadek wartości; - niektóre spadły niżéj jak kiedykolwiek: renta francuska 3% na $62,^{50}$, włoska 5% na $36,^{60}$. Akcje kredytu ruchomego na 477 fr., konsole angielskie $85\frac{1}{4}$.

W obec téj trwogi i nasza giełda objawiła ruch wsteczny, zwłaszcza w kursach wexli zagranicznych: wexle na Berlin podniosły się o $4\frac{4}{5}$% (z $144\frac{1}{5}$ na 149), Londyn — również o $4\frac{4}{5}$% (z 142 na $146\frac{4}{5}$), Paryż — o $2\frac{1}{6}$% (z 146 na $148\frac{1}{6}$); Wiedeńskie tylko zniżyły się o $3\frac{3}{5}$% (z $117\frac{1}{5}$ na $113\frac{9}{10}$). Listy zastawne straciły około 1% ($83\frac{1}{6}$— $82\frac{1}{6}$); listy likwidacijne, po uzyskaniu w ciągu tygodnia podwyżki $2\frac{1}{2}$%, znowu ją utraciły i prawie do ceny zeszłotygodniowéj wróciły ($61,^{66}$).

Ciągłe spadanie naszéj i ruskiéj waluty, coraz gorszy jéj do obcych stosunek, nie da się usprawiedliwić wytężeniem ogólnego położenia, a raczéj wskazuje na przyczyny miejscowe. Dość trafne wyjaśnienie tego faktu, znajdujemy w świeżym artykule jednego z dzienników petersburgskich (*Birż. Wied.* z 24 maja/5 czer.) Powiedziano tam, iż stan waluty zależy najwięcéj od kierunku w jakim idzie przemysł narodowy; że kierunek ten osłabiony został systematem protekcijno-celnym, pozbawiającym przemysł naturalnéj żywotności, sztucznie wytwarzającym pewne fabrykacje, (jak np. wyrobów bawełnianych), na obcym materjale surowym oparte, z uszczerbkiem przerobu własnych płodów (jak lnu, konopi i t. p.); że wreszcie protekcja celna usypia czujność działaczy przemysłu narodowego i tym sposobem tamuje jego postęp, czyniąc z drugiéj strony krzywdę konsumentom. Słowem system protekcijny, oprócz innych złych skutków, sprowadza bilans handlowy niekorzystny, — co ostatecznie odbija się na walucie krajowéj.

Z powodu przesilenia monetarnego w Anglji, mówią o toczących się między bankiem angielskim a francuskim układach, mających na celu, ażeby b. francuski przyszedł w pomoc angielskiemu drogą akceptacji angielskich przekazów na domy bankierskie w Paryżu, a to dla zapobieżenia dalszemu wyciąganiu zapasów metalicznych.

Kredyt Ruchomy francuski, według sprawozdania za rok 1865, złożonego w d. 19 maja, wykazał w stanie czynnym, również jak biernym fr. $216.287.753,^{90}$; zysku czystego (łącznie z pozostałością zeszłoroczną) fr. $8.586\,006,^{85}$,— co stanowi 14% od kapitału zakładowego dotychczasowego 60/m. fr. Z téj sumy 3 miljony czyli 5% otrzymali już akcjonarjusze w styczniu, jako przeddiwidendę, a resztę $5.586.006,^{86}$ postanowiono złożyć do funduszu rezerwowego dla wzmocnienia stanowiska instytucji w obec deprecjacji posiadanych papierów.

Bank narodowy włoski, upoważniony został dwoma dekretami z d. 19 maja do wypuszczania biletów 10, 20 i 50 frankowych, oraz powiększenia ilości 100-frankowych, — razem na 25 milj. fr.; ilość zaś 1000-frankowych, ma być zmniejszona o 5 tysięcy sztuk, t. j. na 5 milj. fr. Suma najmniejszych 10-frankowych, ma wynosić 20 miljonów. Widocznie drobne bilety odpowiadają potrzebie cyrkulacji.

KURSA GIEŁDY,

w tygodniu 1 — 7 czerwca.

	Stopa %	PARI	CENA RZECZYWISTA W TYGODNIU: Piątek 1 czerw.	Sobota 2	Poniedz. 4	Wtorek 5	Środa 6	Czwar. 7 święto	Stosunek ost. do pari na 100.
			R	u	b	l	e		
1. Papiery publiczne.									
a) Rządowe.									
Polskie.									
Obligi Skarbowe (r. 100. 250. 500).	4	100	81,33	.	.	82	.	.	82
Bilety Skarbu Kr. Pol.	4 3/25	100	.	.	.	.	.	.	.
Obligacje cząstk. (zł. 500) z kup..	4	75	109	.	.	.	.	.	145 1/3
Cert. ban. na obl. cz. *A* (z.300) z kup.	5	45	54,50	.	.	.	.	.	121 1/10
„ „ „ *B* (z. 200)	0	30	28	.	.	.	.	.	93 1/3
	5	30	34,50	.	.	.	.	.	115
Dow. Kom. Cen. Lik. (różne sumy).	0	100	45	.	.	.	.	.	45
Listy likwid. (r. 100. 250. 500. 1000)	4	100	61,75	62,25	63,50	64	63	61,66	61 2/3
kupon	.	.	.	.	.	.	.	0,07 7/9	.
Ruskie.									
5-ta pożyczka (500)............	5	100	83	.	.	.	.	.	83
6-ta pożyczka	5	100	.	.	.	.	.	.	.
Pożyczka premjowa z 1864 r.	5	100	111	111	.	111	.	.	111
„ „ z 1866 r.....	5	.	106	105,75	106	106	105,50	.	105 1/2
Metaliki (300) lutowe	4	100	100,75	100,50	.	100,50	100,75	100,75	100 3/4
Metaliki (300) sierpniowe	4	100	101	101	.	100,83	101	101	101
Bilety banku Pańs. (100 i wyżéj)..	5	100	.	.	.	.	.	*87,50	*87 1/2
b) Towarzystw i Spółek.									
Polskie.									
Listy Zast. (30. 75. 150. 750. 3000).	4	100	84	84	84	83,84	.	83,17	83 1/6
„ „ „ ser. 2	4	100	83	83	83	82,83	82,33	82.17	82 1/6
kupon............	.	.	.	.	.	.	.	1,83 1/3	.
Akcje Dr. Żel. W-W. (100)	diw.	60	66	.	.	.	.	64,50	107 1/2
„ „ W-B. (100. 150) ...	4	100	.	.	.	.	.	*60,33	*60 1/3
„ „ Teresp. (100).....	5	100	.	.	.	.	93,50	93,50	93 1/2
„ „ Łodzk. (100)	5	100	.	.	.	.	.	*93,50	*93 1/2
Rus.									
Akcje Gł. Tow. Dr. Ż. (125)	5	125		.	128	.	.	.	102 1/5
Obligi D. Ż. W-Peters. (125. 500).	4 1/2	100	95,50	.	.		.	.	95,50
2. Wexle.									
Berlin........(Tal. 100) 2 mies.	.	92,85	133,42 1/2	133,80	134,10	136,35	137,70	138,30	149
Gdańsk....... (100) „	.	92,85	.	.	.	.	.	.	.
Hamburg.....(M. B. 300) „	.	141,02	.	.	.	.	.	210	149
Londyn....... (Ł. 1) 3 „	.	6,30	8,92 1/2	8,94	8,98	9,05	9,30	9,25	146 4/5
Paryż........(Fran. 300) 2 „	.	75	.	.	109,35	109,65	111,30	111,15	148 1/6
Wiedeń....... (Gul. 150) „	.	92,85	.	.	.	105,75	.	.	113 9/10
Petersburg....(Rub. 100) 1 „	.	100	.	.	.	.	.	.	.
3. Monety.									
Półimperjał................	.	5,15	7,40	.	.	.	.	.	143 2/3
Napoleondor	.	5	.	.	.	.	.	.	.
Dukat holenderski..........	.	3	4	.	.	.	.	.	133 1/3
Rubel srebrny..............	.	1	.	.	.	.	.	.	.
Talar pruski...............	.	0,92.85	.	.	.	.	.	.	.
Gulden austrjacki	.	0,61.9	.	.	.	.	.	.	.

STOPA SKUPU:	Warszawa.	Peter.	Londyn	Paryż.	Wiedeń.	Berlin.	Frankfurt.	Hamburg.
bankowa:	6%	6	10	4	5	9	7	6 3/4
giełdowa:	—	7	10	4	5	8 3/4	6	7

STAN OPERACIJ BANKU POLSKIEGO.

	w d. 29 Maja.	w ciągu tygodnia przyb. (+) ub. (—)	w d. 5 Czerwca.
	r u	b l	i
1. Skup: Portfel a) wexli krajowych..	1.248.195, $59\frac{1}{2}$	+ 91.393, $58\frac{1}{2}$ — 143.742, 03	1.195.847, 15
1. Skup: Portfel b) „ zagranicznych	179.854, $67\frac{1}{2}$	—	179.854, $67\frac{1}{2}$
2. Zaliczenia na papiery publiczne ...	1.451.718, 10	+ 68.02	1.451.786, 12
3 „ na zast. towarów a) wełny .	58.292, $58\frac{1}{2}$	+ 2,440 — 3.780	56.952, $58\frac{1}{2}$
3 „ na zast. towarów b) in. tow.	168.257, $21\frac{1}{2}$	+ 64.890 — 12.798, 62	220.348, $59\frac{1}{2}$
Łącznie (3)	226.549, 80	+ 50.751, 38	277.301, 18
4. „ „ kosztowności..	547.644, 24	+ 1.786, 48 — 9.908, 97	539.521, 75
5. Otwarte kredyta.	3.847.664, $91\frac{3}{4}$	+ 565.042, 76 — 557.939, $95\frac{1}{2}$	3.854.767, $72\frac{1}{4}$
6. Kasa: Monety srebrne	2.777.253, $79\frac{1}{4}$	— 2.619, $76\frac{1}{2}$	2.774.634, $02\frac{3}{4}$
6. Kasa: „ złote	29.978, 14	—	29.978, 14
6. Kasa: Bilety Banku Polskiego	904.308	+ 1.960	906.268
6. Kasa: „ Kred. Cesarstwa	584.795	+ 115.392	700.187
Łącznie (6)	4.296.334, $93\frac{1}{4}$	+ 114.732, $76\frac{1}{2}$	4.411.067, $16\frac{3}{4}$

BILANS BANKÓW FRANCUSKIEGO I ANGIELSKIEGO,

w d. 24/25 maja.

STAN CZYNNY

	B. francuski.	B. angielski
	f r a n	k ó w
Fundusz metaliczny.. ..	536 652692	296.444650
Portfel i zaliczenia na złoto	749.994078	776.260150
Zaliczenia na pap. publ. akcje	78.141600	270.926400
Dług skarbu i inne wart..	157.587964	375.000000
	1.522.376334	1.718.631200

STAN BIERNY

	B. francuski.	B. angielski.
	f r a n	k ó w
Bilety w obiegu	879.688525	636.739250
Przekazy z term. kilkod..	15.619662	13.778075
Rachunki bieżące.......	385.679071	619.641950
Kapitał zakładowy......	182.500000	363.825000
Zysk do kapit. doliczony .	7.044776	—
Inne bierniki	51.844300	84.646925
	1.522.376334	1.718.631200

SKAZÓWKI I FAKTA BIEŻĄCE.

— **Odczyty o statystyce.** W dwóch odczytach 2 i 3 czerwca, wyłożył prof. Korzybski rzecz „o znaczeniu statystyki." Jestto rodzaj wstępu do wykładu, który się dopiero w następnym roku akademickim rospocznie. Jasno skreśliwszy główne stadja nauki, — przejście od szkoły Achenwallo-Schlözerowskiéj, przez system tak zwanéj arytmetyki politycznéj, do szkoły matematycznéj i m. opisowéj, — p. K. odparł zarzuty szkole matematycznéj czynione i dał dość szczęśliwe określenie statystyki, jako nauki przedstawiającéj: *ilościowe stosunki państwa i społeczeństwa.*

Szkoda, że do tak ważnéj wiedzy społecznéj jaką jest statystyka, tak mało u nas objawia się zamiłowania. Całe audytorjum składało się z kilkudziesięciu osób, pomiędzy którémi kilkunastu studentów, kilku redaktorów i dwóch profesorów. Merkury nie może przemilczéć téj obojętności; chciałby ją wytłómaczyć niewłaściwością obranéj pory,— ale ta racja upada, gdyż jednocześnie na wykład „o organach płciowych" zebrało się do tysiąca osób, między któremi wiele poważnych.

— **Zdobycz nauki z nowéj regulacji podatku gruntowego w Prusach.** W ukończeniu rospoczętéj w roku 1862 regulacji podatku gruntowego w Prusach, widzimy rzadki przykład energji biurokratycznéj. O ile regulacja ta, zapatrując się na nią z punktu finansowo-politycznego, jest dobrą, trudno dzisiaj powiedzieć, gdyż w samém gronie reformatorów bardzo różne w tym względzie objawiają się zdania. Nauka wszakże niezaprzeczenie wielkie z niéj odniosła korzyści, zyskała bowiem nieoszacowany materjał statystyczny, który traktowany umiejętnie, do bardzo ciekawych wniosków doprowadzić może.

Zanim urzędowe zbiory tego materjału rospowszechnione zostały, pochwycił je zaszczytnie znany Dyre-

ktor pruskiego biura statystycznego Dr. Engel, i po zręcznem ugrupowaniu cyfr, ogłosił treściwie zebrane rezultaty w zeszycie za 3 pierwsze miesiące r. b. swego statystycznego czasopisma.

Najciekawsze z nich podajemy tu w krótkości:

Powierzchnia królestwa pruskiego podawana dotąd na $5.082,^{57}$ niem. mil kwadr., obliczoną została wedle ściśle dopełnionych pomiarów na $5.046,^{35}$ mil kw., za wyłączeniem nowych nabytków *Hohenzollern* ($21,^{15}$ m. kw.), posiadłości *Jade* (0,7 m. kw.) i *Lauenburga*. Z tego przypada:

na lasy			$24,^{60}$%
na grunta zajęte pod gospodarstwo rolne	role orne	$50,^{7}$ %	$68,^{3}$ „
	ogrody	$0,^{7}$ „	
	łąki	$9,^{4}$ „	
	pastwiska	$7,^{5}$ „	
na inne użytki i nieużytki			$7,^{1}$ „

Przecięciowo zatém role orne zajmują połowę powierzchni. Stosunek wszakże ten w pojedynczych prowincjach jest bardzo różny; i tak w Poznańskiém role orne zajmują $59,^{6}$, a w Westfalskiém tylko $41,^{6}$. Temu minimum roli ornéj w Westfalskiém odpowiada maximum pastwisk $17,^{3}$ %, wówczas gdy w Szląsku pastwiska zajmują tylko $1,^{9}$ %. Najbogatsze w ogrody są prowincje Nadreńskie jako hodujące wino; jednakże i tam winnice nie stanowią nawet $1^{0}/_{0}$ całéj powierzchni; za to na lasy przypada $30,^{70}$ %.

Drogą statystyki, a mianowicie przez porównanie rezultatów z lat dawnych z otrzymanemi obecnie, doszedł Dr. Engel do bardzo ciekawych odkryć co do postępu w uprawie ziemi. Dające się w ogólności spostrzegać powiększanie przestrzeni ziemi uprawnéj, przypisuje Dr. Engel nie tyle trzebieży lasów, ile osuszaniu bagien, zajmowaniu pod uprawę nieużytków, oraz zamianie pastwisk na łąki sztuczne i pola orne. Dokładniejsze rezultaty z takiego porównania, można było wyciągnąć tylko z Prowincij Nadreńskich, które już przed laty 36 miały dosyć ścisły kadastr. W ciągu tych lat 36 powiększyła się tam powierzchnia:

gruntów ornych o	$13,^{8}$ %
łąk o	10 „
lasów o	$2,^{5}$ „
placów pod zabudowania o	$14,^{6}$ „
gruntów na użytek publicz. zajętych o	$7,^{2}$ „

zmniejszyła się zaś powierzchnia:

pastwisk o	$34.^{7}$ %
winnic „	$5,^{2}$ „
wód „	$20,^{9}$ „
nieużytków o	72 „

Jedném słowem pług zdobywał w przecięciu $1^{1}/_{4}$ mili kw. rocznie. (*Zeitschrift des K. P. St. B.* Nr. 1, 2, 3).

— **Administracja dochodu z soli w Hiszpanji.** Zgubna i nieuleczona manja monopolów, która opanowała Hiszpanję od czasów Karola V, tak się zakorzeniła w całym narodzie, że zaledwie kilku najznakomitszych ludzi są od niéj wolni; lecz i oni przyszedłszy do władzy ulegają téj chorobie. Surowość prawa z jednéj, a niedbalstwo urzędników w zaopatrywaniu potrzeb konsumcji z drugiéj strony, stawiają zawady wszelkiemu przemysłowi solnemu, przynoszą wielki uszczerbek niegdyś tak obfitemu handlowi wyzowemu soli i różnych produktów solonych, nie dozwalają rozwinąć się żadnéj gałęzi przemysłu chemicznego, używającego soli do swych przerobów, jak fabryki sody, szkła i t. p. Głównie cierpi na tém rybołówstwo morskie. Galicijscy rybacy upadają pod ciężarem monopolu; magazyny solne są dla nich prawie niedostępne; zmuszeni są uciekać się do kontrabandy i z wielkiém narażeniem się kupować doskonałą i tanią sól z wolnych salin portugalskich pochodzącą. Ta kontrabanda wywołuje nadzwyczajne środki represijne ze strony rządu, które ostatecznie niszczą rybaków i podźwignąć im się nie pozwalają.

Taki stan rzeczy wywołuje ciągłe utyskiwania. Komitet rolnictwa handlu i przemysłu w Kadyxie wniósł do Kortezów podanie o zniesienie monopolu soli. Podanie to doskonale wymotywowane, zamieszczone zostało w *Gaceta economista* z 10 marca r. b. Zdaniem komitetu, które w zupełności podzielamy, zniesienie monopolu solnego zmniejszy tylko chwilowo dochody skarbowe, znajdą one bowiem obfitą kompensatę w sprzedaży niewyczerpanych pokładów solnych i nadbrzeżnych morskich solanek.

W saméj rzeczy, niezmierne bogactwo soli, jakiém natura Hiszpanję uposażyła, marnuje się dziś przez nieudolnych i chciwych urzędników. Monopol z natury swéj ścieśnia produkcję, podnosi koszta produkcijne do maximum i ogranicza konsumcję do minimum, — z czego wynika, że dochód skarbu jest niezmiernie mały, w porównaniu z tym, jakiby przyniosła Hiszpanji sól przy wolnéj konkurencji.

Wolna konkurencja w przemyśle solnym stanie się oprócz tego obfitém źródłem wzrostu bogactwa narodowego. Zmartwiałe rybołówstwo odżyje, powstaną liczne fabryki, rolnictwo się rozwinie, handel się ożywi i ściągnie do kraju obce kapitały—a tém samém wzrosną dochody skarbu, powstaną bowiem nowe i bogate źródła podatkowe, które aż nadto wynagrodzą stratę zniesieniem monopolu spowodowaną.

Ciekawą jest rzeczą, czy tak jasno wypowiedziana przez komitet prawda otworzy oczy rządowi hiszpańskiemu, ślepemu dotąd na wszystko, co przekracza granice przez starą niewzruszoną rutynę nakreślone.

— **Dépenses fédérales et cantonales de la Suisse** par *Stössel*.— Bern 1865,—oddruk z *Journal de Statistique Suisse*. Autor pracowicie zebrał tytułami wydatki związkowe i kantonalne Szwajcarji za rok 1864 i doszedł do rezultatów następujących: Ogólny wydatek budżetów wynosi fr. 36.171.644 ($14,^{4}$ na głowę ludności). Cyfra ta tytułami, w porządku wysokości wydatku, roskłada się w ten sposób:

1. Wydział robót publicznych	fran.	8.347.526	czyli	$23,^{080}$/0
2. Wydział wojny	—	6.572.307	—	$18,^{17}$
3. „ oświecenia	—	4.938.947	—	$13,^{65}$
4. Opłata długu publicz.	—	3.003.909	—	$8,^{3}$
5. Administracja centralna i władze prawodawcze	—	2.769.672	—	$7,^{56}$
6. Wydział wyznań	—	2.479.923	—	$6,^{86}$
7. „ policji	—	1.973.818	—	$5,^{46}$
8. „ sprawiedliwości	—	1.831.979	—	$5,^{66}$
9. Zakłady dobroczynne, szpitale	—	1.736.626	—	$4,^{8}$
10. Więzienia	—	789.108	—	$2,^{18}$
11. Wydział skarbu	—	705.070	—	$1,^{95}$
12. Rolnictwo i przemysł.	—	473.929	—	$1,^{31}$
13. Służba zdrowia	—	173.997	—	$0,^{48}$
14. Rozmaite wydatki	—	247.832	—	$1,^{04}$
Razem j. w.	—	36.171.644	—	100

W drukarni Gazety Polskiéj.

Za pozwoleniem Cenzury Rządowéj.